

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ШЕРЕМЕТ Інеса Володимирівна

УДК 378.011.3-051:373.3-056.262(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО
ПРОФІЛАКТИКИ ПОРУШЕНЬ ЗОРУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 –теорія та методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат біологічних наук, професор,
СТРАШКО Станіслав Васильович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри медико-біологічних і
валеологічних основ охорони життя та здоров'я

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
ГРИНЬОВА Марина Вікторівна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка,
декан природничого факультету

кандидат педагогічних наук, доцент
ЩЕРБАК Ірина Миколаївна,
Харківський державний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
доцент кафедри здоров'я людини
і корекційної освіти

Захист відбудеться «1» липня 2017 р. о 14.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано «30» травня 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Сиротюк В. Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Нині загроза здоров'ю людини є однією з найгостріших проблем глобального масштабу. Соціальні та економічні реалії свідчать про те, що стан здоров'я населення України погіршується: скорочується тривалість життя; зменшується приріст населення; зростають показники смертності; поширюються хронічні, соціально небезпечні захворювання та шкідливі звички.

Зважаючи на негативні зміни стану здоров'я населення, прийнято низку державних документів, зокрема: Національну програму «Здоров'я через освіту» (1997); Постанову Кабінету Міністрів України від 10 січня 2002 р. №14 «Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» на 2002-2011 рр.»; Указ Президента України від 15 березня 2002 р. №258/2002 «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя». Проте, ситуація продовжує погіршуватися та свідчить про те, що здійснення зазначених заходів не є достатнім.

В умовах загострення медико-соціальних та демографічних проблем суспільства виникла потреба в підготовці фахівців оздоровчого спрямування. Їхня діяльність має допомагати кожній людині усвідомити цінність здоров'я, основні закони та принципи функціонування людського організму, уникати руйнівних для здоров'я впливів навколишнього середовища, дотримуватися основних правил здорового способу життя. До таких фахівців належать і вчителі початкової школи, одним з головних завдань яких є збереження здоров'я та профілактика захворювань дітей молодшого шкільного віку. Їхня фахова підготовка у ВНЗ повинна забезпечити формування професіоналізму, важливою складовою якого є високий рівень валеологічної грамотності.

Питання теорії та практики формування, збереження та зміцнення індивідуального здоров'я людини стали об'єктом уваги багатьох дослідників (І. Брехмана, В. Войтенко, І. Гуревича, Ю. Лісіцина, Г. Нікіфорова та ін.); багатогранність феномену здоров'я, його основні компоненти і взаємозв'язок зі способом життя людини висвітлено у працях М. Амосова, Г. Апанасенка, В. Колбанова, В. Петленка.

Аналіз науково-педагогічних джерел з проблем формування здорового способу життя та культури здоров'я дітей і молоді (В. Бобрицької, О. Вакуленко, В. Горашука, С. Добротворської, О. Дубогай, С. Ланаєнко, В. Оржеховської) дозволяє констатувати наявність спільного розуміння науковцями необхідності спеціальної підготовки до здоров'язбережувальної діяльності фахівців педагогічної сфери.

Теорію та технологію здоров'язбереження в освіті досліджували такі вітчизняні вчені, як М. Безруких, Т. Белінська, О. Єжова, Л. Тихомирова; підготовку педагогів до здоров'язбережувальної діяльності – О. Адеєва, В. Бобрицька, Ю. Богійчук, О. Бутакова, О. Вакуленко, П. Джуринський,

Т. Довга, Б. Долинський, В. Єфімова, Н. Денисенко, В. Оржеховська, С. Страшко, Л. Сущенко; ставлення до здоров'я як ціннісної категорії розглядали Т. Андрущенко, О. Башмакова, О. Дубогай, О. Жабокрицька, О. Соколенко та ін.

Незважаючи на значну кількість публікацій, можна констатувати, що вони висвітлюють лише окремі аспекти підготовки фахівців до здоров'язбережувальної діяльності.

Однією з найактуальніших проблем, що потребує превентивного впливу з боку вчителів початкових класів, безумовно, є діяльність, спрямована на попередження розвитку в учнів короткозорості. Триває всебічне вивчення її патогенезу, причин прогресу, методів лікування та профілактики. Одним з головних завдань вирішення цієї проблеми є стабілізація процесу прогресування короткозорості.

Розвиток короткозорості в дитячому та юнацькому віці тісно пов'язаний із зоровими навантаженнями, що підтверджується прямопропорційним зростанням кількості короткозорих учнів і ступеня міопії зі збільшенням терміну навчання в школі.

Провідна роль у вирішенні окреслених питань належить загальноосвітнім навчальним закладам та педагогам, спроможним організувати здоров'язбережувальну діяльність. Тому постає нагальна потреба у формуванні нового покоління фахівців, здатних навчити й виховати майбутнє здорове покоління, основним критерієм здоров'язбереження якого буде вміння запобігти захворюванням.

Проте дослідження аспектів формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки у вітчизняній педагогічній науці відсутні, що зумовлює низку суперечностей:

- між суспільними потребами у збереженні зору дітей молодшого шкільного віку та недостатнім рівнем готовності майбутніх учителів до здійснення профілактики порушень зору учнів початкової школи;
- соціальним замовленням суспільства щодо збереження і зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку та реальним станом здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх навчальних закладах;
- між необхідністю ефективної підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи та недостатньою розробкою змісту, форм і методів формування готовності майбутніх учителів до зазначеного виду діяльності.

Актуальність досліджуваної проблеми, її вагоме соціально-педагогічне значення зумовили вибір теми дослідження: **«Формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з тем: «Науково-методичне забезпечення валеологічної і медико-біологічної освіти,

як складової професійної компетентності вчителя» (номер державної реєстрації 0104U003009), «Науково-методичне забезпечення освітнього стандарту за спеціальністю 01.01.08 «Валеологія», ОКР «Бакалавр», «Магістр» (номер державної реєстрації 0107U00584), «Розроблення системи інтерактивного тестування студентів педагогічних ВНЗ з дисциплін медико-біологічного та валеологічного спрямування» (номер державної реєстрації 0110U001278), «Розроблення новітньої педагогічної технології превентивної освіти та виховання студентської молоді» (номер державної реєстрації 0115U00550).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №6 від 29 січня 2015 р.) та погоджено з Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол №3 від 28 квітня 2015 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи в педагогічній теорії та освітній практиці у вищих навчальних закладах.

2. Розкрити сутність готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи та особливості її формування в процесі професійної підготовки.

3. Теоретично обґрунтувати структурні компоненти готовності й визначити критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

4. Спроекувати модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки.

5. Виявити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й виконання завдань на різних етапах наукового пошуку було використано комплекс методів дослідження:

• *теоретичні:* системний аналіз наукової та науково-методичної літератури, бібліографічний аналіз праць класиків педагогіки, контент-аналіз нормативних документів у сфері вищої педагогічної освіти – з метою з'ясування стану розробленості досліджуваної проблеми; компаративний

аналіз й узагальнення – з метою уточнення змісту понять «формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи» і «готовність майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи»; порівняння – з метою теоретичного обґрунтування структури готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; класифікація – з метою визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; моделювання – з метою проектування моделі формування майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; систематизація – з метою виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи;

- *емпіричні*: спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, тестування, вивчення навчальної документації студентів, ретроспективний аналіз власного досвіду викладацької діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі – з метою з'ясування рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; педагогічний експеримент – з метою перевірки ефективності виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи;

- *статистичні* - поєднання кількісного та якісного аналізу отриманого емпіричного матеріалу із застосуванням t-критерію Стьюдента з метою обґрунтування вірогідності отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- уперше проаналізовано стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі їх фахової підготовки;

- виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі фахової підготовки (забезпечення усвідомленої мотивації майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; розширення змісту навчального процесу з урахуванням специфіки організації профілактики порушень зору учнів початкової школи; удосконалення програми педагогічної практики через доповнення її завданнями, що стосуються профілактики порушень зору учнів початкової школи);

- спроектовано модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи, що складається з цільового, теоретико-методичного, організаційно-технологічного та результативного блоків;

- визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі їх навчання;

- уточнено зміст понять «формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи» та «готовність

майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи»;

- удосконалено зміст, форми і методи формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Практичне значення полягає в розробці та впровадженні методики реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи. Створено й апробовано авторський спецкурс «Профілактика порушень зору у дітей» та доповнено зміст окремих тем таких навчальних дисциплін: «Загальна та педагогічна валеологія», «Нормальна та патологічна анатомія людини», «Основи педіатрії, гігієни дітей і підлітків», «Нормальна, вікова, порівняльна та патологічна фізіологія», «Валеософія і культура здоров'я», «Здоров'язберігаючі педагогічні технології», «Методика навчання основ медичних знань та проведення санітарно-просвітницької роботи», «Методика викладання основ здоров'я», «Оздоровчі технології».

Розроблено завдання для самостійної роботи студентів з підготовки і практичного застосування різних методів профілактики порушень зору; розроблено комплект діагностувальних і навчальних завдань, комплект матеріалів до проведення віртуальних уроків з використанням методики профілактики порушень зору учнів. Розроблено індивідуальні творчі завдання з підготовки і практичного застосування різних методів профілактики порушень зору для використання їх студентами під час педагогічної практики і наукової роботи в проблемних групах.

Теоретичні положення та практичні розробки дослідження можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи, магістрів, аспірантів, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка №2015/02/33 від 14.10.2016 р.), Чернігівського Національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка №2119/02-33 від 15.01.2016 р.), Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (довідка №46 від 16.03.2016 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка №2009/01-55/33 від 19.05.2016 р.).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечено методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних концептуальних положень; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних предмету, завданням і логіці дослідження; репрезентативністю вибірки учасників дослідно-експериментальної роботи; оптимальним поєднанням якісного та кількісного аналізу її результатів; підтвердженням висунутої гіпотези; методами математичної статистики.

Апробація та впровадження результатів дисертації.

Основні результати та теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на науково-практичних конференціях різних рівнів: міжнародних : «Підготовка вчителя початкової школи в умовах нової парадигми освіти» (Київ, 2004); «Актуальні питання і напрямки удосконалення викладання дисципліни «Основи педіатрії та гігієни дітей та підлітків» (Харків, 2013); «Вища освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2015); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2015); «Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды», посвящена 85-летию УО «ГГУ имени Ф. Скорины» (Гомель, 2015); «Модернізація педагогічної освіти: виклики ХХ століття» (Київ, 2016); «Освіта і здоров'я підростаючого покоління» (Київ, 2016); «Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи» (Київ, 2016); всеукраїнських – «Здоров'я людини: теоретичні, практичні та методичні аспекти» (Полтава, 2016); щорічна звітна науково-практична конференція НПУ імені М.П. Драгоманова «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» (Київ, 2017); на засіданнях кафедри медико-біологічних і валеологічних основ охорони життя та здоров'я, Факультету педагогіки і психології, НПУ імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Основні положення й результати дослідження відображено в 11 наукових публікаціях автора, з яких – 8 одноосібних, одна з яких у фаховому іноземному виданні, а також 7 статей у наукових фахових виданнях України; 2 тези – у матеріалах науково-практичних конференцій; 1 навчальна програма.

Особистий внесок здобувача.

У публікаціях, підготовлених спільно з співавторами, внесок здобувача полягає в аналізі даних про роль вчителя початкової школи в попередженні порушень зору учнів у статті [5]; у розробці експериментальної методики підготовки майбутніх учителів до роботи з профілактики порушень зору в дітей – у статті [9]; в аналізі концептуальних засад здоров'язбережувальних технологій – у статті [10].

Структура та обсяг дисертації. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 180 сторінках. Список використаних джерел налічує 283 найменування. Робота містить 13 рисунків і 10 таблиць.

Основний зміст дисертації

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження; сформульовано мету та завдання; визначено об'єкт і предмет дослідження; схарактеризовано основні методи; аргументовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні засади готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи**» проаналізовано поняття «здоров'язберезувальна діяльність» у науково-педагогічних працях, розглянуто сучасні погляди на зміст вищезазначеної діяльності вчителя початкової школи, обґрунтовано методологічні основи та виявлено ступінь розробленості проблеми дослідження, схарактеризовано нормативно-правову базу, проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи в навчально-виховному процесі.

Проблеми збереження, профілактики та зміцнення здоров'я молодого покоління турбують освітян ще з часу виникнення педагогіки як науки. Починаючи з 80-х років двадцятого століття, дослідники різних галузей відзначили поглиблення негативних тенденцій у стані здоров'я дітей, підлітків та молоді; стало зрозуміло, що в процесі навчання має проводитися педагогічна діяльність у трьох взаємопов'язаних напрямках – профілактики, зміцнення та формування здоров'я вихованців.

Міждисциплінарність проблеми дослідження зумовила необхідність звернення до результатів наукових пошуків учених із філософії освіти, дидактики, загальної педагогіки, психології, медицини й соціології. Установлено, що в сучасній науці виокремилися різні підходи до проблеми здоров'язбереження учнівської молоді, а саме: компетентісний, який реалізується через певні компетенції, тобто інтегровані знання, уміння, навички й ставлення педагога щодо здоров'язбереження учнівської молоді (Н. Калька, Дж. Карські (J. Karski), О. Пометун, Д. Фростер (D. Froster), А. Хуторський); діяльнісний, у контексті якого проблему здоров'язбереження учнівської молоді розглянуто як покращення умов життя, збереження та зміцнення здоров'я у процесі життєдіяльності (Б. Вонаровська, (B. Wonarowska) Ю. Лісичин, А. Сахно, Л. Сущенко, З. Яворські (Z. Jaworski); аксіологічний, який передбачає розуміння здоров'язбереження як особливої суспільної цінності, яка є основою активності особистості, як сутнісної характеристики індивіда та його соціальної якості, що впливає на високий рівень включення індивіда в суспільні відносини (Н. Анісімова, В. Козловські (W. Kozlowski), А. Красневські (A. Krasniewski), С. Лапаєнко, Ю. Павлов); комплексний як єдність зазначених вище наукових підходів, який базується на тому, що здоров'язбереження – це цілісний процес організації життєдіяльності учня, спрямований на гармонійну взаємодію фізіологічних, психічних і трудових функцій (А. Дубогай, К. Дудкевич (K. Dudkiewich), С. Кондратюк; педагогічні та інші аспекти здоров'язбереження (І. Волкова, В. Горащук, П. Карпович (P. Karpowich), Ч. Цекера (Cz. Sekiera). Наявність різних наукових підходів засвідчує широку палітру поглядів українських і зарубіжних учених на розв'язання проблеми здоров'язбереження учнівської молоді.

Установлено, що домінантою сучасної освітньої парадигми у світовому контексті стає орієнтація підготовки вчителя, спрямована на профілактику, зміцнення та формування здоров'я молодого покоління.

Аналіз наукової літератури щодо формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності в початковій школі засвідчив, що з позицій сьогодення соціальне замовлення на випускників вищих педагогічних навчальних закладів потребує ефективної та якісної підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності, виховання у них професійно значущих якостей, як найшвидшої адаптації й активізації їхньої діяльності у зв'язку з розвитком нової ситуації у світі та країні.

Науковці В. Бондар, П. Гусак, О. Дубогай, В. Колосовський, О. Матвієнко, Н. Прасол, О. Савченко, О. Федій та ін. зазначають, що зміцнення демократичних і гуманістичних принципів навчально-виховного процесу вищих педагогічних навчальних закладів передбачає оновлення змісту і напрямів освітньої практики, пошук і вдосконалення форм, методів та засобів підготовки висококультурних, компетентних учителів початкової школи, здатних до професійної діяльності в сучасних умовах.

У розділі проаналізовано сутність базових понять дослідження: «здоров'язбереження», «здоров'я» й «профілактика здоров'я». Погляди науковців на здоров'язбереження дозволяють визначити його в педагогічному аспекті як процес навчання та виховання, що не завдає безпосередньої або опосередкованої шкоди здоров'ю учнів, створює безпечні й комфортні умови для перебування дітей у школі, забезпечує індивідуальну освітню траєкторію дитини, запобігання стресам, перенавантаженню, втомі вихованців, сприяючи збереженню й зміцненню фізичного та психічного здоров'я школярів.

Аналіз наукових досліджень дав змогу узагальнити трактування поняття профілактики.

Профілактика означає дію за значенням дієслова «зміцнювати»: - робити стійкішим; укріплювати; робити що-небудь надійнішим, більш сталим, постійним; загартовувати кого-небудь; робити стійкішим, витривалішим; робити духовно, морально стійкішим, міцнішим.

У розділі проаналізовано «шкільні» чинники ризику, які негативно впливають на здоров'я дітей молодшого шкільного віку, а саме: школа висуває значні вимоги до дитини, які не завжди відповідають її фізіологічним можливостям. В умовах сьогодення сталися суттєві зміни в характері та умовах зорової роботи учнів у школі, а також вдома; ускладнилися шкільні програми, зросли темпи навчання, відбулася комп'ютеризація навчального процесу.

Усе це переконує у важливості здоров'яспрямованої діяльності навчальних закладів, необхідності запровадження спеціальних заходів для збереження і зміцнення здоров'я школярів. Провідна роль у реалізації цього важливого завдання належить учителям.

Показано, що впродовж останніх років посилилася увага вітчизняних та зарубіжних вчених до проблем підготовки вчителів загальних

спеціальностей до створення навчально-виховного середовища, що сприяє вихованню здорової молоді взагалі, а також до питання підготовки майбутніх вчителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Аналіз доступної нам літератури дозволяє констатувати, що на сьогодні майже недослідженою залишається проблема підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

У другому розділі **«Педагогічне забезпечення формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи»** проаналізовано літературні джерела щодо формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; схарактеризовано науковий тезаурус формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи та її структуру; теоретично обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки.

Дослідницько-експериментальна робота здійснювалася протягом 2010–2016 рр. відповідно до практико-пошукового, концептуального, дослідно-експериментального та узагальнювального етапів.

Практико-пошуковий етап (2010–2012 рр.) був спрямований на аналіз наукової літератури щодо формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; характеристику наукового тезауруса; розкриття сутності готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; розроблення оцінювально-діагностичного комплексу для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Концептуальний етап (2011–2012 рр.) був спрямований на виявлення та теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; розроблення та теоретичне обґрунтування моделі формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; визначення експериментальної бази, контингенту студентів, що брали участь у педагогічному експерименті; розроблення педагогічного забезпечення.

Формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи розглянуто як процес, який є результатом теоретичної та практичної підготовки, здійснюваної у вищих навчальних закладах протягом певного терміну навчання, та передбачає наявність ціннісних орієнтацій студентів щодо забезпечення оптимального індивідуального рівня адаптації молодших школярів до вимог навчально-виховного процесу в початковій ланці освіти; виховання відповідального ставлення учнів до власного здоров'я, залучення їх до здорового і безпечного способу життя.

Теоретичний аналіз наукових праць вітчизняних учених (Ю. Науменко, Ю. Шаповал, Ю. Шишкіна та ін.) дозволив уточнити сутність поняття «готовність майбутнього вчителя до профілактики порушень зору учнів початкової школи», яке розглянуто як інтегровану якість особистості, що характеризується позитивною мотивацією до соціально-педагогічної діяльності, пов'язаною зі збереженням і зміцненням здоров'я учнів; професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками щодо підвищення життєвого потенціалу молодших школярів і навчання їх конкретним заходам безпеки життєдіяльності.

У структурі готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи виділено такі структурні компоненти: мотиваційний, когнітивний, процесуальний; запропоновано критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний), показники та схарактеризовано рівні (елементарний, репродуктивний, продуктивний, творчий). На основі розглянутих теоретико-методичних засад формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи, побудовано модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи (рис. 1).

Модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи розкрито через сукупність її структурних складових (цільова, змістово-технологічна та результативно-діяльнісна). Вона є тим чітким механізмом, що дозволяє злагоджено функціонувати в тісному взаємозв'язку всім її складовим елементам, що сприяє досягненню поставленої мети. Цільовий блок моделі вміщує в собі мету, завдання, принципи підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи. Відповідно до мети дослідження було визначено такі завдання професійної підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи: підвищення мотивації майбутніх учителів до здійснення профілактики порушень зору та формування у них відповідального ставлення до збереження зору учнів початкової школи; упровадження технологій, спрямованих на збереження зору знаннями, вміннями, навичками і ставленнями у контексті роботи з профілактики порушенням зору учнів початкової школи. Змістово-технологічна складова моделі вміщує в собі розробку змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи, педагогічні умови, форми і методи.

При визначенні змісту підготовки майбутніх учителів було враховано низку обставин, серед яких: по-перше, виявлення можливостей, передбачених навчальним планом дисциплін, у контексті насичення їх додатковим матеріалом, який сприятиме оволодінню студентами окремими знаннями та уміннями з питань профілактики порушень зору учнів початкової школи; по-друге, доповнення навчального плану підготовки студентів спецкурсом з проблеми профілактики порушень зору учнів початкової школи.

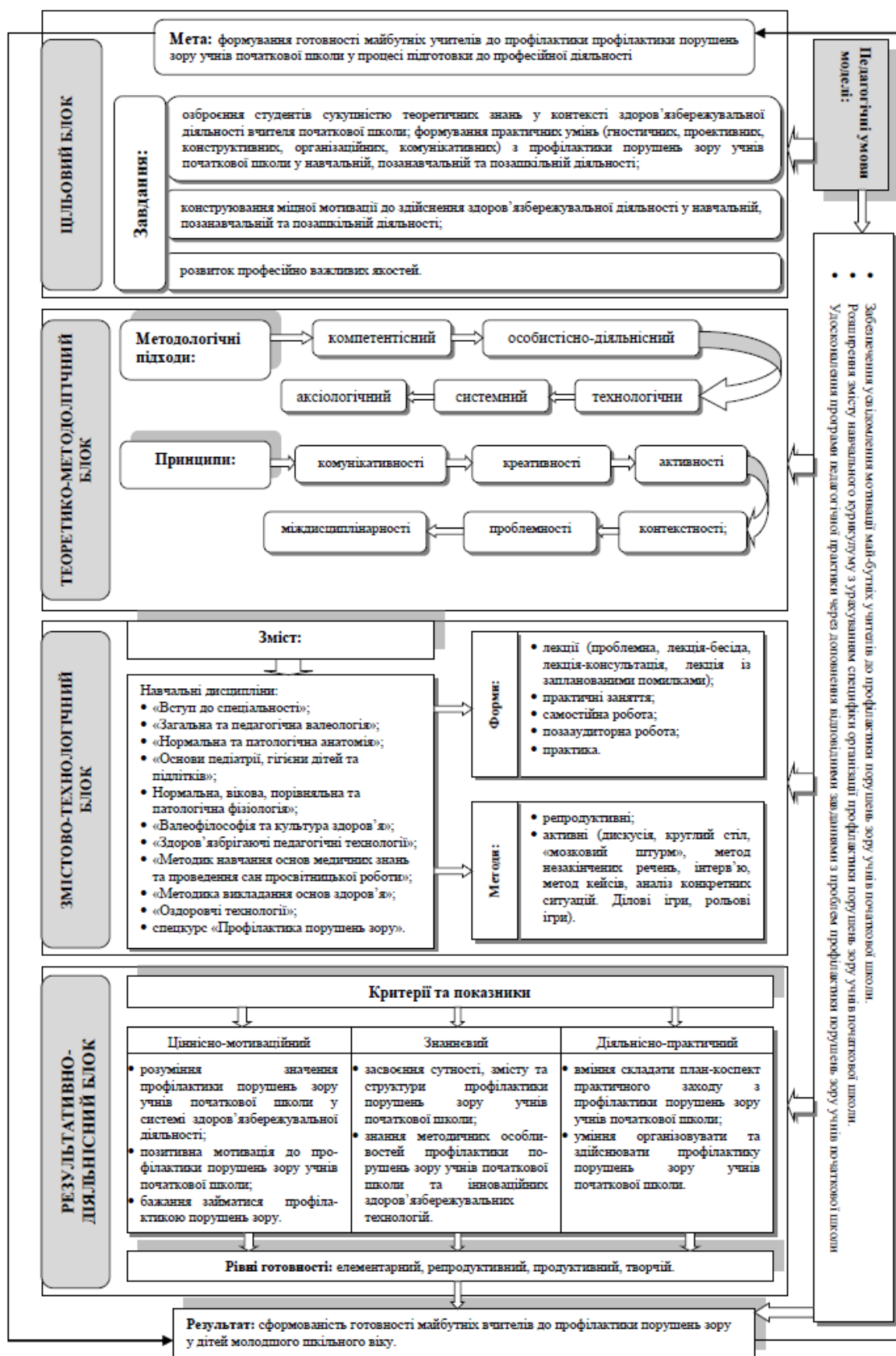

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи

Характеризуючи змістово-технологічний блок цієї моделі, слід наголосити на важливості врахування поетапності в підготовці майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи, де кожний з етапів має свої завдання і спирається на логіку побудови процесу професійної підготовки до вищезазначеної діяльності.

До основних завдань першого етапу віднесемо наступні: формування у студентів початкового уявлення про сутність та зміст здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи, вироблення в студентів розуміння потреби в цій діяльності та інтересу до її здійснення в майбутній професійній діяльності.

Другий етап (2-3 курси) передбачає подальше створення стійкої мотивації майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності, зокрема профілактики порушень зору учнів початкової школи, озброєння студентів ґрунтовними теоретичними знаннями та практичними вміннями з профілактики порушень зору учнів початкової школи, формування в них психологічної стійкості як важливої складової психічної готовності студентів до зазначеного процесу.

Третій етап (4 курс) має бути спрямований на закріплення в студентів мотивації до профілактики порушень зору учнів початкової школи, озброєння їх знаннями методичних особливостей у контексті профілактики порушень зору учнів початкової школи та набуття ними необхідних умінь, подальше сприяння виробленню в майбутніх учителів професійних якостей. Реалізація визначених завдань кожного етапу підготовки потребувала, насамперед, використання його можливостей. Між тим, не менш важливими елементами технологічного компоненту фахової підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи є вдале застосування відповідних форм та методів навчання, а також форм організації навчального процесу у ВНЗ. Слід наголосити на важливості використання у процесі підготовки студентів до зазначеної діяльності всіх наявних на сьогодні форм організації навчання у ВНЗ.

Результативно-оцінний блок забезпечує оцінювання та можливість своєчасної корекції рівня готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи. До його складу включено критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів до відповідної діяльності, а також передбачуваний результат.

До педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи нами віднесено: забезпечення усвідомленої мотивації майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; розширення змісту навчального курсу з урахуванням специфіки організації профілактики порушень зору учнів початкової школи; що знайшло своє відображення у процесі вивчення дисциплін: «Загальна та педагогічна валеологія» (тема «Роль вчителя початкової школи у формуванні здорового способу життя учнів»); «Нормальна та патологічна анатомія людини» (тема «Анатомо-функціональна характеристика органу зору»), «Основи педіатрії та гігієни

дітей і підлітків» (тема «Гігієнічні умови навчання й виховання учнів початкової школи»); «Нормальна, вікова, порівняльна та патологічна фізіологія» (тема «Фізіологічні особливості роботи зорового аналізатора»); «Валеософія і культура здоров'я» (тема «Культура здоров'я, як шлях формування та зміцнення здоров'я школярів»); «Здоров'язберігаючі педагогічні технології» (тема «Прийоми профілактики «дидактогенних патологій» у навчально-виховному процесі»); «Методика навчання основ медичних знань та проведення санітарно-просвітницької роботи» (тема «Фактори, які забезпечують ефективність санітарно-просвітницької роботи зі школярами та їх батьками»); «Методика викладання основ здоров'я (тема «Особливості викладання предметів профілактичного спрямування у початковій школі»); «Оздоровчі технології» (тема «Лікувальна фізкультура при порушеннях зору та з метою їх профілактики»); спецкурс «Профілактика порушень зору».

Наступною педагогічною умовою було вдосконалення програми педагогічних практик, через доповнення її відповідними завданнями, що стосуються профілактики порушень зору учнів початкової школи, зокрема розробки уроків та проектів, спрямованих на профілактику порушень зору учнів початкової школи.

Забезпеченню ефективного формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи сприяло використання активних та інтерактивних засобів навчання у процесі проведення лекцій, семінарських та практичних занять (лекції-дискусії, що сприяли підвищенню мотивації студентів; тренінги креативності з метою розвитку в студентів творчого мислення та тренінги з формування мотивації до здорового способу життя; використання методу case-study, що сприяло спільному аналізу студентами конкретних випадків; застосування «методу проектів» у процесі вивчення студентами спецкурсу «Профілактика порушень зору у дітей»; використання мультимедійних лекцій тощо).

Важливе місце у процесі формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи було відведено залученню студентів до активної діяльності в рамках самостійної роботи (поглиблене вивчення літератури на подану тему та пошук додаткової інформації; підготовка та оформлення презентацій, схем, таблиць, графіків, діаграм, складання глосаріїв, підготовка до ділової гри тощо).

Аналіз сучасного стану розвитку професійної педагогічної освіти дозволяє стверджувати, що вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів початкової школи викликане потребою суспільства в особистості вчителя дитиноцентрованого, який має розвинене педагогічне мислення, здатний до фахової мобільності.

У третьому розділі **«Експериментально-дослідна перевірка виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи»** подано загальну характеристику та хід експериментального

дослідження, проаналізовано результати, отримані на кожному з етапів педагогічного експерименту.

На пошуково-інформаційному етапі вивчено наукові джерела з проблем формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки. Визначено зміст готовності, виокремлено етапи підготовки до досліджуваного виду діяльності. На початку дослідження було обрано експериментальні групи (ЕГ) та контрольні групи (КГ). Однорідність груп перевірено за критерієм Стьюдента.

На констатувальному етапі експерименту було визначено вихідний стан сформованості готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи. Під час інтерпретації отриманих даних урахувались особливості організації процесу підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки, відзначені на основі аналізу документів, а також професійно-кваліфікаційних характеристик.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що рівень сформованості компонентів готовності до профілактики порушень зору в дітей відповідає елементарному (мотиваційний - 28%, змістовий - 40%, процесуальний - 45%) та репродуктивному рівням (мотиваційний - 50%, змістовий - 39%, процесуальний - 32%).

Наведені результати переконливо доводять, що об'єктивно існує потреба в створенні й апробації методики реалізації педагогічних умов формування готовності вчителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки.

На формувальному етапі дослідно-експериментальної роботи було виокремлено етапи підготовки: перший етап (1 курс), другий етап (2-3 курси), третій етап (4 курс).

Формування кожного з компонентів готовності відбувалося під час вивчення таких навчальних дисциплін, як «Вступ до спеціальності», «Загальна та педагогічна валеологія», «Нормальна та патологічна анатомія людини», «Основи педіатрії та гігієни дітей і підлітків», «Нормальна, вікова, порівняльна та патологічна фізіологія», «Здоров'язберігаючі педагогічні технології» та ін., практичних і семінарських занять спецкурсу «Профілактика порушень зору у дітей», у процесі виконання завдань самостійної роботи, проведення консультацій, виконання комплексних індивідуальних проектів з названого курсу.

Головне завдання спецкурсу «Профілактика порушень зору у дітей» щодо формування мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів полягало в тому, щоб пробудити в них зацікавленість до проведення роботи з профілактики порушень зору у дітей початкової школи та усвідомити її необхідність систематичного як на уроках, так і у позаурочній діяльності. Досягалося це шляхом застосування сучасних методів, зокрема проблемного методу, методу проектів, використанням комп'ютерних технологій навчання тощо; моделювання фрагментів уроків із проведенням демонстрацій

прийомів та вправ, передбачених сучасними здоров'язбережувальними технологіями (вправи на розслаблення очей, тренування акомодційних м'язів, релаксація зорового аналізатора тощо).

Формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки визначалось на таких засадах: по-перше, враховувалися зміст, специфіка та основне призначення конкретного предмета щодо підготовки майбутніх учителів тієї чи іншої спеціальності; по-друге, доповнення змісту окремого предмета додатковим матеріалом у контексті профілактики порушень зору учнів початкової школи не повинно було суттєво впливати на зміст конкретної дисципліни та структури; при цьому слід якомога повніше використовувати потенціальні можливості предмета в зазначеному аспекті; по-третє, зміст додаткового матеріалу має обов'язково забезпечувати міжпредметні зв'язки щодо підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Як свідчить порівняння результатів констатувального та формувального етапів психолого-педагогічного експерименту, значно зменшилася частка майбутніх учителів, у яких зазначена особистісна характеристика була сформована на нижчих (елементарному та репродуктивному) рівнях – з 81% до 38%. Водночас з 23% до 62% збільшилася частка студентів, які виявляли вміння з організації та проведення різних методів та методики профілактики порушень зору дітей на вищих рівнях (продуктивному і творчому).

Розрахунки рівнів сформованості на формувальному етапі в майбутніх учителів мотиваційно-ціннісного, когнітивного та діяльнісно-рефлексивного компонентів готовності до роботи з профілактики порушень зору дітей наведені в Таблиці 1.

Одержані у формувальному експерименті дані свідчать про позитивну динаміку змін рівнів готовності майбутніх учителів до роботи з профілактики порушень зору дітей початкової школи, що є результатом використання розробленої нами системи підготовки студентів до цього виду професійної діяльності. Порівняння результатів констатувального та формувального експериментів дозволяє зробити висновок, що рівень сформованості в майбутніх учителів готовності до роботи з профілактики порушень зору дітей початкової школи за кожним із компонентів зазнав істотних змін.

Простежується виразна тенденція до зменшення частки студентів, чия готовність до організації та проведення роботи з профілактики порушень зору дітей перебуває на нижчих рівнях сформованості, і зростає частка майбутніх учителів, у яких ця особистісна характеристика досягає вищих рівнів сформованості.

Результати експерименту з формування в майбутніх учителів готовності до профілактики порушень зору дітей (формувальний експеримент)

Рівні	Компоненти готовності					
	мотиваційний		змістовий		процесуальний	
	кількість студентів	частка %	кількість студентів	частка %	кількість студентів	частка %
Елементарний	11	15	2	3	19	26
Репродуктивний	15	20	16	22	9	12
Продуктивний	26	35	35	47	36	49
Творчий	22	30	21	28	10	13

Дані таблиці проілюстровано гістограмою (Рис. 2.).

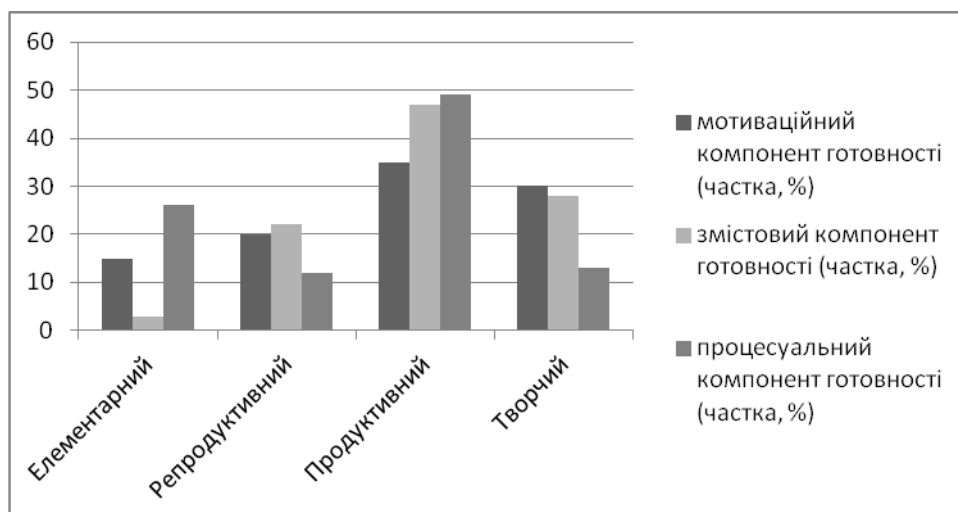

Рис. 2. Сформованість компонентів готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору дітей (формувальний експеримент)

Результати педагогічного експерименту свідчать про ефективність виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Висновки

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення актуальної проблеми формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи на основі її цілісного наукового аналізу, виявлення теоретичного підґрунтя цієї проблеми, спроектованої моделі та розробленого навчально-методичного забезпечення.

1. Проаналізовано стан розробленості обраної проблеми, який підтвердив її актуальність та доцільність дослідження і засвідчив, що динамізм і трансформація сучасного життя зумовлюють об'єктивну

необхідність у відтворенні здорової української нації, особливо дітей, підлітків і молоді як національного потенціалу у вирішенні глобалізаційних проблем суспільства. При цьому здоров'я підростаючого покоління є стратегічним стабілізуючим ресурсом, неодмінною умовою і важливим імперативом, що визначає добробут особистості, суспільства та держави, забезпечує життєздатність людини і національну безпеку України у світовому співтоваристві. Акцентовано увагу на тому, що реалізація реформи вищої педагогічної освіти, спрямована на формування нової генерації педагогічних кадрів, розвиток їхніх професійно важливих якостей та здоров'язбережувальної діяльності, що в нових соціально-економічних умовах сучасне суспільство висуває високі вимоги до готовності майбутніх учителів початкової школи здійснювати профілактику порушень зору учнів початкової школи

2. Розкрито сутність та структуру поняття «готовність майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи» Формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи розглянуто як процес, який є результатом певного терміну навчання і передбачає наявність ціннісних орієнтацій студентів щодо забезпечення профілактики порушень зору учнів початкової школи, адаптації молодших школярів до вимог навчально-виховного процесу в початковій ланці освіти, виховання відповідального ставлення учнів до власного здоров'я, залучення їх до здорового способу життя.

Готовність майбутнього вчителя до профілактики порушень зору учнів початкової школи розглянуто як інтегровану характеристику особистості, яка базується на сукупності мотивів, теоретичних знань, практичних умінь і навичок організації та ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності, спрямованої на профілактику порушень зору учнів початкової школи.

3. У дослідженні теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи: мотиваційний, змістовий та процесуальний.

До показників мотиваційного компонента віднесено сформовану мотивацію та професійно-ціннісні орієнтації до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, спрямованої на профілактику порушень зору учнів початкової школи. До показників змістового компонента віднесено володіння системними знаннями стосовно здоров'язбережувальної діяльності, спрямованої на профілактику порушень зору учнів початкової школи. До показників процесуального компонента віднесено здатність проектувати здоров'язбережувальну діяльність, спрямовану на профілактику порушень зору учнів початкової школи.

Визначено рівні готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи (елементарний, репродуктивний, продуктивний та творчий).

4. Розроблено технологію формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи та побудовано її

модель. Спроектовано модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи як відображення аналітичної та відкритої системи, компоненти якої взаємопов'язані та взаємодіють з навколишнім середовищем; вони включають блоки: цільовий (мета, завдання, наукові підходи та принципи підготовки майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи), організаційно-технологічний (навчально-виховний процес, етапи підготовки, форми, методи та педагогічні умови), результативно-оцінний (критерії, показники, рівні та результат підготовки).

5. Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи (забезпечення усвідомленої мотивації майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; розширення змісту навчального курикулуму з урахуванням специфіки організації профілактики порушень зору учнів початкової школи; удосконалення програм педагогічних практик шляхом використання завдань, що стосуються профілактики порушень зору учнів початкової школи).

Проведено дослідно-експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов і моделі формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів у початковій школі, яка показала на кінець педагогічного експерименту збільшення в експериментальній групі кількості студентів, які мали продуктивний і творчий рівень сформованості готовності до профілактики порушень зору в учнів початкової школи, порівняно з кількістю студентів контрольної групи. Водночас проведене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх напрямків означеної проблеми, пов'язаної з формами готовності майбутніх учителів до порушень зору учнів початкової школи. Подальшого вивчення потребують питання, пов'язані з впровадженням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійну підготовку майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчально-методичний посібник

1. Шеремет І. В. Спецкурс «Профілактика порушень зору». Навчально-методичний комплекс дисциплін фахової підготовки бакалавра за напрямом «Здоров'я людини». кол. авт. / за заг. ред. С. В. Страшка. Київ: Освіта, 2013. С. 132-136.

Статті у наукових фахових виданнях

2. Шеремет І. В. Гігієнічні та валеологічні умови організації навчання молодших школярів на уроках з використанням комп'ютерів. НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.

Вип. 8: збірник наукових праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. С. 159-163.

3. Шеремет І. В. Формування навичок оздоровчої роботи у майбутніх вчителів початкової школи. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Вип. 98. (Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт). / гол. ред. Носко М. О. Чернігів: ЧНПУ, 2012. С. 321-324

4. Страшко С. В., Шеремет І. В. Про роль вчителя початкових класів у попередженні порушень зору в учнів. Теорія та методика управління освіти. №9. 2012. С.152-157.

5. Шеремет І. В. Сутність готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору у дітей початкової школи. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 1 до Вип. 36, том III (36): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ: Гиозис, 2015. С. 542-551.

6. Шеремет І. В. Про роль майбутнього вчителя у профілактиці порушень зору в учнів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Вип. 135 / гол. ред. Носко М. О. Чернігів: ЧНПУ, 2016. С. 254-259.

7. Шеремет І. В., Страшко С. В., Пакірбаєва Л. В. Теоретичні основи експериментальної методики підготовки майбутніх учителів до роботи з профілактики порушень зору у дітей. Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / за заг. ред. Акад. І. Ф. Прокопенка, проф. С. Т. Золотухіної. Харків: «Смугаста типографія», 2016. Вип. 52. С. 240-250.

Стаття в іноземному фаховому виданні

8. Шеремет І. В. Теоретико-методологічні засади формування готовності майбутніх вчителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи. Nooczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie. Nr 4(8) (2016). Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności. S.121-126.

Матеріали науково-практичних конференцій

9. Шеремет І. В. Профілактика зору у дітей початкової школи. Підготовка вчителя початкової школи в умовах нової парадигми освіти. Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 1-2 квітня 2004 р. / Укл. Л. Л. Макаренко, М. С. Севастюк, О. П. Симоненко. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. С. 284-285.

10. Шеремет І. В., Фадєєв В. О., Василенко К. С. Профілактика порушень зору у дітей молодшого шкільного віку. Матеріали Міжнародного симпозіуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління». Зб. наукових праць. Київ, 2016. Вип. 1. С. 333.

11. Шеремет І. В. Формування навичок оздоровчої роботи у студентів, які навчаються за спеціальністю «Початкове навчання». Проблеми освіти:

Наук.-метод. зб. кол. авт. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. Вип. 49. С. 141-145.

АНОТАЦІЇ

Шеремет І.В. Формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки.– На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Навчальний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2017.

Дослідження присвячено проблемі формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи у процесі професійної підготовки. Проаналізовано стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи (забезпечення усвідомленої мотивації майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи; розширення змісту навчального курикулуму з урахуванням специфіки організації профілактики порушень зору учнів початкової школи, удосконалення програм педагогічної практики через доповнення її відповідними завданнями, що стосуються профілактики порушень зору учнів початкової школи). Спроектовано модель формування готовності майбутніх учителів до профілактики порушень зору в учнів початкової школи, що складається з цільового та теоретико-методологічного, змістово-технологічного та результативно-діяльнісного блоків.

Визначено критерії, показники та рівні сформованості майбутніх учителів до профілактики порушень зору учнів початкової школи.

Ключові слова: формування готовності, майбутні вчителі, початкової школи, готовність до профілактики порушень зору, учні початкової школи.

Аннотация

Шеремет И. В. Формирование готовности будущих учителей к профилактике нарушений зрения учеников начальной школы в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2017.

Исследование посвящено проблеме формирования готовности будущих учителей к осуществлению профилактической работы, направленной на сохранение зрения учащихся начальной школы в системе профессиональной подготовки.

Проанализировано состояние разработанности проблемы формирования готовности будущих учителей к профилактике нарушений зрения учеников начальной школы. Выявлены, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования готовности будущих учителей к профилактике нарушений зрения учеников начальной школы (формирование у будущих учителей осознания важности профилактической работы, связанной с нарушением зрения учащихся начальной школы; усовершенствование содержания профессиональной подготовки будущих учителей с учётом особенностей организации профессиональной работы по предотвращению нарушений в зрительной системе учащихся начальной школы; усовершенствование программ педагогической практики путём дополнения её содержания специальными заданиями, которые направлены на подготовку к осуществлению профилактической работы по предотвращению нарушений в зрительной системе у учеников начальной школы). Спроектирована модель формирования готовности будущих учителей к профилактической работе по предотвращению нарушений в работе зрительной системы учащихся начальной школы, которая состоит из целевого, теоретико-методологического, содержательно-технологического и результативно-деятельностного блоков. Целевой блок определяется целью (формирования готовности будущих учителей к профилактической работе по предотвращению нарушений в работе зрительной системы учащихся начальной школы) и заданиями. Теоретико-методологический блок сочетает методологические подходы (компетентностный, личностно-деятельностный, аксиологический, системный, технологический) и принципы. Содержательно-технологический блок определяется учебным планом в соответствии с которым составляются учебные программы таких дисциплин как: «Введение в специальность» (I курс), «Общая и педагогическая валеология» (I курс), «Нормальная и патологическая анатомия» (I курс), «Основы педиатрии, гигиены детей и подростков» (II курс), «Нормальная, возрастная, сравнительная и патологическая физиология» (I курс), «Валеософия и культура здоровья» (III курс), «Здоровьесберегающие педагогические технологии» (III курс), «Методика обучения основам медицинских знаний и проведения санитарно-просветительской работы» (IV курс), «Методика преподавания основ здоровья, валеологии и формирования мотивации к здоровому способу жизни» (III-IV курс), «Оздоровительные технологии» (IV курс), спецкурс «Профилактика нарушений зрения у детей» (IV курс) и формы, методы и средства обучения, которые ориентированы на этапы формирования готовности будущих учителей к профилактике нарушения зрения учеников начальной школы. Результативный блок предусматривает мониторинг уровней сформированности готовности будущих учителей к профилактике нарушения зрения учеников начальной школы. Результатом является сформированность готовности будущих учителей к профилактике нарушения зрения учеников начальной школы.

Ключевые слова: формирование готовности, будущие учителя начальной школы, готовность к профилактике нарушения зрения, ученики начальной школы.

Abstract

Sheremet I.V. Formation of future teachers' readiness for performing preventive control over visual impairment of primary school pupils in the course of professional training – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – Theory and methodology of vocational education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2017.

The research deals with the issue of forming future teachers' readiness for preventive control over visual impairment of primary school pupils in the course of professional training.

The author analyzed the degree of scientific development of the issue, as well as highlighted, theoretically justified and checked by experiment the facilities for forming future teachers' readiness for preventive control over visual impairment of primary school pupils (namely future teachers' conscious motivation for performing the preventive control over visual impairment of primary school pupils; the extension of the curriculum content with due consideration of particular characteristics in setting up the preventive control over visual impairment of primary school pupils, improvement of teaching practice program by enhancing it with corresponding tasks applicable to performing preventive control over visual impairment of primary school pupils). The author designed the model for developing future teachers' readiness for performing preventive control over visual impairment of primary school pupils. The model consists of target-oriented, theoretical-methodological, content-technological and performance-activity units.

The author defined criteria and levels of future teachers' competence in performing preventive control over visual impairment of primary school pupils.

Keywords: formation of readiness, future teachers, preventive control over visual impairment, readiness for performing preventive control over visual impairment, primary school pupils.